

ELENA – Experiential Learning and Education for Nature Awareness

539561-LLP-1-2013-1-DE-COMENIUS-CMP PROJECT

ELENA Projekt

Kompetencia keretrendszer

Biosphärenregion
Berchtesgadener Land

Az Kompetencia Keret az ELENA (Experiential Learning and Education for Natura Awareness) projekten belül a partnerek közös munkájának az eredménye. Az Európai Bizottság nyújtott támogatást ennek a projektnek a költségeihez az LLP Comenius alprogram keretein belül.

Ez a kiadvány a szerző nézeteit tükrözi, és az Európai Bizottság nem tehető felelőssé az abban foglaltak bármilyen felhasználásért.

Szerkesztők: Kovács Ildikó, Czippán Katalin, Szandi-Varga Péter, Manana Ratiani,

Közreműködött:

Wolfram Adelman	Katarina Schwarz
Mihaela Antofie	Nicolae Suci
Júlia Heltai	Christian Stettmer
Kata Knolimarné Kostyál	Firu Stefan
Mirela Kratochwill	Peter Sturm
Simona Morariu	AlexandruTaco
Corina Valeanu	Levente Túróczi
Alexander Rukhaia	Anca Voienag

Külön köszönet Suhajda Virág Évának az ELENA projekt belső értékelőjének illetve Süli-Zakar Évának, Ficsorné Réti Emesének és Joó Gábornak az Algyői Fehér Ignác Általános Iskolából, hogy részt vettek a kompetencia fejlesztéssel foglalkozó szegedi workshopon 2014-ben.

2015 Február

A kiadvány a forrás pontos megjelölésével szabadon idézhető: ELENA Projekt - Kompetencia Keretrendszer, 2015. www.elena-project.eu

Bevezetés és célok

A Lisszaboni Stratégia 2020-ig szóló folytatásával összhangban az Európai Unió összes tagállama vállalta, hogy jelentős erőfeszítéseket tesz annak érdekében, hogy bevezesse az új alapkészségek fejlesztését szolgáló oktatási folyamatokat. Ezzel párhuzamosan nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy a biodiverzitás a kulcsa az emberiség fennmaradásának, annak pusztulása mindennapi életünket is komolyan befolyásolhatja. Szükségessé vált tehát, hogy társadalmi szinten felismerjük az egyén, a közösség viselkedésének illetve gazdasági tevékenységének hatását a biológiai sokszínűségekre és az ökológiai rendszerek állapotára. Ez megkívánja tőlünk, hogy az alapvető fenntarthatósági neveléssel párhuzamosan a vállalkozói szellemű oktatást is előtérbe helyezzük.

Az ELENA (Experiential Learning and Education for Nature Awareness) egy Európán átívelő projekt, melynek német, magyar, román és grúz partnerei közösen dolgoznak azért, hogy segítsék a diákok környezetért érzett felelősségének és tudatos környezethasználatának kialakítását. Az ELENA fő célkitűzése, hogy az élő állatokkal való közvetlen találkozás során a gyerekekben kialakuljon egyfajta érzelmi kötődés, amely összeköti őket a természettel és az élővilággal. A projekt alapjául a Németországban már sikeresen alkalmazott "Tiere Live"¹ modell szolgál, melyet a Bajor Természetvédelmi és Tájgazdálkodási Akadémia (ANL) dolgozott ki az elmúlt évek során. A "Tiere Live" modell célja, hogy a gyerekekben és fiatalokban tiszteletet és megértést alakítson ki az őket körülvevő természet iránt. Az élő állatokkal való közvetlen kapcsolat illetve a saját élményen alapuló tanulás segíti őket abban, hogy jobban megismerjék és értékeljék ezeket az élőlényeket. Az attitűd formálása során kiemelten fontos szerepet kap a természet és a gyerekek közötti híd kialakítása, ily módon a diákok nem csupán a természet szeretetét és az arról való felelős gondolkodást tanulják meg, hanem gyakorlati készségeik is fejlődnek. Nem lesznek képesek semlegesek maradni, ha ők maguk "érintik meg" a természetet és a természet pedig megérinti őket.

Az állatasszisztált oktatás egy másik ugyancsak fontos üzenete, hogy problémák mindig felmerülhetnek az iskolában és a gyerekeknek meg kell tanulniuk kezelni ezeket. Az ő feladatuk, hogy megtalálják a megfelelő megoldást illetve maga a problémamegoldás folyamata során ráébredjenek arra is, hogy képesek a gondok áthidalására így nő az önbizalmuk a saját képességeiket illetően. Ennek eredményeképpen nem csupán gyakorlati tapasztalatokkal lesznek gazdagabbak, hanem ez a folyamat jó hatással lesz a személyiségükre és jövőbeli teljesítményükre egyaránt. A konfliktuskezelés nélkülözhetetlen napjainkban, mikor rendkívül zűrzavaros időket élünk az EU-n belül és az egész világon egyaránt.

Ezen megállapítások alapján az ELENA projekt olyan feladatokat tart szem előtt, melyek alkalmasak pozitív érzelmek kiváltására az élő állatokkal való foglalkozás során. Ezek a pozitív érzések arra motiválják a gyerekeket, hogy jobban megértsék a természetet valamint

---

¹ http://www.anl.bayern.de/english/cooperation/tierelive_e.htm

fenntartható módon használják a természeti erőforrásokat. Így végül fejlődik a tudatosságuk az ökológiai értékekkel szemben, a problémamegoldó képességeik és a felelősségérzetük az élővilág iránt.

Ezen célokat szem előtt tartva a partnerek oktatási modulokat, tananyagokat, gyakorlati alapú módszereket és rendszerszemléletet segítő játékokat dolgoznak ki. Az oktatási modulokon alapuló tanítás során fejlesztjük a diákok azon készségeit, melyek elengedhetetlenül fontosak a környezetről való felelős gondolkodás kialakításához. Ez egyben segíti a munka világára való felkészülést is, hiszen a cél, hogy olyan fiatalok kerüljenek ki az iskolákból, akik felelősen gondolkodnak a természetről. Így a diákonak lehetősége nyílik arra, hogy a biológiai ismereteik bővítése mellett vállalkozói készségeiket is fejlesszék. Az élményalapú tanulás a vállalkozói szellemet erősítő oktatás alappillére, ahol a diákoknak hiteles, gyakorlatias és valós élményekre van szüksége hiszen a valóságnak megfelelő tanulási környezet szerves része az aktív tanulási folyamatnak. Mindez összhangban áll az egész életen át tartó tanulás (LLL) egyik prioritásával, pontosabban, hogy az Európai Unió a világ egyik vezető tudásalapú társadalmává váljon és gazdasága képes legyen a fenntartható fejlődésre.

A fent említett pedagógiai célok elérése érdekében az ELENA projekt feladata, hogy megtalálja azt a közös felületet, ahol meghatározhatja a mindeddig különálló környezeti nevelést illetve vállalkozói oktatást összekapcsoló kompetenciákat. A partnerek célja az volt, hogy kiválasszanak és meghatározzanak néhány olyan, a mindennapi élethez szükséges készséget, melyek segítik a jövőben a természetről való felelős gondolkodást, a hétköznapi élet során és a munka világában egyaránt. Ennek eredményeképpen a partnerek kidolgoztak egy keretrendszert a kiválasztott kompetenciákhoz kapcsolódó tudásra, készségekre, attitűdökre és értékekre alapozva. Ezek szolgálnak alapul a modulok kidolgozásához illetve szerepet kapnak a projekt értékelési rendszerének fejlesztése során.

A kompetenciák

A projekt partnerek szakembereinek bevonásával megvalósuló műhely során az alábbi 6 alap kompetencia elem került kiválasztásra:

kíváncsiság, tudásszerzés, felelős gondolkodás, összeszedettség, önreflexió és nyitottság

Habár a fent említett kompetencia elemek kiemelt helyet kapnak a projektben, számtalan egyéb készséget fejlesztenek a feladatok, melyek hozzájárulnak a gyerekek személyiségének formálásához.

Összefoglalhatjuk tehát, hogy “a kompetenciák azon elvárható ismeretek, képességek, magatartási és viselkedési jegyek összessége, mely által a személy képes lesz egy adott feladat eredményes teljesítésére”². Más szavakkal a készségek, ismeretek, tulajdonságok illetve

---

² Weinert, F.: *Concept of competence: a conceptual clarification*, in Rychen, D. and Salganik, L. (.eds): *Defining and Selecting Key Competencies*, Seattle, 2001

ügyességek nagyjából specifikált rendszere, amely magába foglalja a tanulásra való képességet is.³ Koncepciókat az Európai Bizottság által kidolgozott új alapkészségek európai referenciakeretére⁴ alapozzuk, ahol minden egyes kompetencia a készségek, ismeretek, adottságok és attitűdök együttesére utal, miközben változatlanul figyelmet szentelünk a fenntartható gazdasági fejlődésnek és vállalkozói kompetenciáknak.

KÍVÁNCISISÁG
Meghatározás
A kíváncsiság nem más, mint a tudásvágyból fakadó jellemvonás új ismeretek megszerzésére ⁵ vagy erős késztetés valaminek a megértésére. ⁶
Ismeretszerzés és megértés
A kíváncsiság azon belső vágyra épül, amely a megismerést és megértést hozza működésbe. Új elképzelések, ötletek és helyi vagy globális vonatkozású problémák megismerésére ösztönöz. Arra motivál, hogy felfedezzük a hiányzó részleteket és tudjuk hol és hogyan találhatjuk meg őket. A világra nyitottan ismereteket szerezzünk, új megvilágításból lássuk azt és tanuljuk meg kezelni a hiányos vagy túlságosan összetett információkat így végül folyamatosan frissíthetjük és gazdagíthatjuk tudásunkat.
Készségek
A kíváncsiság arra késztet bennünket, hogy a külvilág felfedezésén, az arról való elmélkedésen, kérdések felvetésén, ismeretek, bizonyítékok felkutatásán, szakemberekkel való beszélgetéseken illetve a média és technológia interaktív használatán keresztül gazdagítsuk tudásunkat. A szóbeli és írásos kommunikációra való képesség kiemelten fontos az új ismeretek elsajátítása céljából. Ezekre alapozva az egyén képes lesz új ismeretek felkutatására, amely végül segít neki megszerezni és feldolgozni az új információkat és fejlesztheti további készségeit.
Attitűd
A kíváncsisághoz tartozó attitűdök között megemlíthetjük az aktív tanulást, az új ötletek feldezésének élvezetét illetve, hogy valaki készen áll az újdonságok befogadására.
A fenntarthatóság és vállalkozói vonatkozás
Nagyon fontos feladatunk, hogy erősítsük a gyerekek belső kíváncsiságát, összekössük őket a természettel, így olyan közösségeket hozunk létre, melyek nyitottak a természeti és emberi rendszerekben végbemenő változásokra. Lényeges, hogy kérdéseket tegyenek fel, ismerjék fel a folyamatok mögött meghúzódó okokat és természetközeli megoldásokat találjanak. A kíváncsiság az egyén folyamatos igénye arra, hogy a dolgok mögé lásson, válaszokat keressen, újítsa, melyek a fenntarthatóság szempontjából is elengedhetetlenek.

TUDÁSSZERZÉS
Meghatározás
A tudásszerzés jelentése, hogy az egyén folyamatosan frissíti meglévő ismereteit a különböző tudományágakban.
Ismeretszerzés és megértés

³ <http://www.ofi.hu/tudastar/nemzetkozi-kitekintes/egesz-eleten-at-tarto#11>

⁴ <http://bookshop.europa.eu/en/key-competences-for-lifelong-learning-pbNC7807312/>

⁵ <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/curiosity>

⁶ <http://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/curiosity>

A tudásszerzés során nem mindegy, hogy hol és hogyan szerzünk új ismereteket, a megfigyelésekből hogyan vonunk le következtetéseket, hogy bizonyosodunk meg egy információ vagy egy információforrás valódiságáról illetve, hogy miképpen figyeljük meg a rendszereket. Az ELENA projekten belül az alábbi területek kapnak kiemelt szerepet: élő állatok megfigyelése, a biodiverzitás jelentőségének a megértése, ezen belül szűkebben értelmezve az állatok világának a szerepe. Az ökológiai rendszerek működésének megértése, valamint azoknak az emberi élethez fűződő kapcsolata. A fajmegőrzéshez kapcsolódóan az ex situ illetve in situ védelem megértése, az állatok életéhez fűződő tudományos megjelenítések kidolgozása.
Készségek
Képesség a tudományos megfigyelések elvégzésére, a megfigyelések elemzésére és a már meglévő ismeretek kiegészítésére. Állatfajok felismerése és besorolása. Az állat testfelépítésének leírása és a leírt rész szerepe az állat életében. Az állatfajok és a természetes élőhelyük. Az állatok környezeti tényezőkkel szembeni viselkedésének tudományos értelmezése. Gazdasági ismeretek alkalmazása a természet leírása során.
Attitűd
Örömet okoz az új ismeretek szerzése valamint az összefüggések és a bizonyítékok felkutatása. Élvezettel tesz felfedezéseket, főleg a természetben az állatokkal kapcsolatosan. Érdeklődést mutat az állati viselkedés és természetben betöltött szerepük iránt. Toleráns és érzékeny az állatokkal és természetes élőhelyükkel kapcsolatban.
A fenntarthatóság és a vállalkozói vonatkozás
Fontos, hogy a diákok felismerjék, hogy a program során szerzett tudás összeköthető jelen és jövőbeli életükkel. Az üzenet az, hogy pozitív hatással lehetnek a környezetükre, még akkor is, ha csupán nagyon apró lépésekben kezdenek hozzá.

FELELŐS GONDOLKODÁS
Meghatározás
A felelősség egyben jelöli a hajlandóságunkat arra, hogy érezzük a kapcsolatot magunk és tetteink között, vállalva a döntéseink következményeit és kiválasztva azokat, amelyek lehetővé teszik, hogy a legnagyobb összhangban tudjunk együtt élni a természettel.
Ismeretszerzés és megértés
A tanuló képes a rendszerek elemzésére és felismerni a saját szerepét a rendszereken belül. Tisztában van a Földön élő állatfajok, élőlények jelentőségével illetve szerepükkel az ökológiai rendszereken belül, megfelelő ismeretekkel rendelkezik a természet tudományos, morális és esztétikai jelentőségével kapcsolatban ugyanakkor képes ezen ismereteit alkalmazni más területeken is, ide értve a gazdaságot is. Tisztában van azzal, hogy a jelen és jövőbeli tettei összefüggésben állnak egymással illetve az egészséges "természet" megőrzésével.
Készségek
Képesség arra, hogy felismerje azokat a folyamatokat, amelyekre hatással lehet mind egyéni, mind társadalmi szinten, illetve megértse és kipróbálja az öko-civil viselkedés proaktív modelljeit, A tanuló tudja hogyan kerülje el vagy oldja meg az ember és természet (állat) közötti konfliktusokat a biológiai sokszínűség megőrzésének javára.
Attitűd
A tanuló tiszteli a természetet és hajlandó a saját tetteiért felelősséget vállalni. A diák tevékenyen keres megoldásokat arra vonatkozólag, hogy milyen módon lehetséges fenntartható és tisztességes módon megosztani forrásainkat és élőhelyünket más Földön élő fajokkal. Az ember és élőlények között felmerülő konfliktusokat képes kreatívan és toleránsan kezelni. A diák felismeri az órákon megismert állatok ökológiai rendszerekben betöltött szerepét.
A fenntarthatósági és vállalkozói vonatkozás
A felelős gondolkodás arra is vonatkozik, hogy a diákok a jövőben úgy tervezzék meg vállalkozásaikat vagy egyéb tevékenységüket, hogy azok a társadalom javára váljanak,

miközben minimalizálják az embereket és a természetet érintő káros hatásokat. A kulcs, hogy elkezdjünk környezettudatosan cselekedni, sosem szem elől tévesztve a természetet és a fajokat, melyekkel osztozunk a természeti forrásokon.

ÖSSZESZEDETTSÉG
Meghatározás
Az összeszedettség meghatározható úgy, hogy az egyén képes cselekedeteit rendszerben látni és megtervezni abból a célból, hogy elérje a kitűzött célt. A célok, prioritások és határidők kitűzése a maximális hatékonyság elérése érdekében. A vágyak átalakítása tettekké.
Ismeretszerzés és megértés
Ennek a tulajdonságnak az alapja, hogy az egyén felismeri, hogy mindig számolnia kell a folyamatos változásokkal illetve, hogy a tervezéshez szükséges ismeretek sem állandóak. Ez magában rejti azt is, hogy a diákok képesek kezelni az állandóan, gyorsan és dinamikusan változó körülményeket és struktúrákat, szemben az idősebb generációk által megélt állandó jellegű természeti és társadalmi kondíciókkal. Elengedhetetlen, hogy tudjuk miképpen állítsuk fontossági sorrendbe a dolgokat és ezeket egy ésszerű időkeretbe tudjuk helyezni a tervezés során, nyomon tudjuk követni a már megvalósult és a még előttünk álló eseményeket. Annak a felismerése, hogy a természet "jól szervezett" rendszer segít ráébredni arra, hogy ezen belül az embereknek milyen fontos szerepe és felelőssége van.
Készségek
Az elfogadott stratégiával összhangban lévő, egyértelmű célok kitűzése. A kiemelten fontos tevékenységek és feladatok beazonosítása, illetve azok igazítása. A feladat elvégzéséhez szükséges megfelelő mennyiségű idő és forrás megállapítása. Lehetséges veszélyforrások és kockázatok figyelembe vétele a tervezés során. A tervek és tevékenységek szükséges módosítása. A rendelkezésre álló időkeret megfelelő használata.
Attitűd
A diák rendszerben képes gondolkodni a tervezés és nyomonkövetés során (pl. teendők listázása, időpontok naptárban való vezetése, azok nyomon követésének rendszere). A célok eléréséhez szükséges tevékenységeket egyértelműen és részletesen feljegyzi. Mindig tisztában van a munkája jelen fázisával az élő állatokkal történő vagy a gyújtómunka során. Az egyén állandó készenléte arra, hogy a saját döntéseiből tanuljon, ugyanakkor azokat bizonyítsa, javítsa vagy igazítsa, ha szükséges.
A fenntarthatósági és vállalkozói vonatkozás
Fontos, hogy az egyén tisztában legyen a rendelkezésre álló lehetőségekkel és forrásokkal, képes legyen ezeket egy működő rendszerbe illeszteni, amely hosszú távon fenntartható, ahelyett, hogy csupán rövid távon elégtse ki szükségleteit.

ÖNREFLEXIÓ
Meghatározás
Az önreflexió teszi alkalmassá az egyént az önelemzésre és arra, hogy mind többet tanuljon meg saját természetéről, céljairól és lényeges vonásairól.
Ismeretszerzés és megértés
Az önreflexió szükségessé teszi azt, hogy folyamatosan elgondolkodjunk saját viselkedésünkön és elemezzük azt így felismerve, hogy mi az, ami bevált és mi az, ami nem számunkra. Az elsődleges követelmény az önmagunkkal szembeni őszinteség. A diák számára fontossá válik a tanulás miközben felismeri saját gyengeségeit és erősségeit. Megváltoztatja a saját viselkedését és tetteit annak köszönhetően, amiket az új helyzetek során tanult. A diák ezalatt számos módon megtanulja elemezni és értékelni a saját tanulási folyamatát.
Készségek
Az önreflexió arra készíti bennünket, hogy sokszor nehéz kérdéseken keresztül ismerjük meg

jobban önmagunkat. A folyamat során változatos forrásokból szerezzük be ismereteinket és azokra reflektálunk. Készek vagyunk megvitatni tetteinket másokkal, meghallgatjuk és értékeljük visszajelzéseiket.
Attitűd
Az önreflexió magába foglalja az új élmények iránti nyitottságot, azt, hogy örömmel ismerjük meg egyre jobban saját, valós énlünk. Szükséges azonban hozzá a védekező attitűd feladása illetve a öntudatosság és nyitott elme fejlesztése.
A fenntarthatósági és vállalkozói vonatkozás
Fontos, hogy a tanuló elsajátítson egyfajta kritikai hozzáállást, mely segíti őt abban, hogy a saját hibáiból tanuljon. Ahhoz, hogy olyan fiatalokat neveljünk, akik érzékenyek a jelen és jövő fenntartható fejlődésével és természetvédelmi problémáival kapcsolatban, meg kell tanítani őket az önreflexióra, fontos, hogy a tanulók érezzék a kapcsolatot maguk és a világ között (a jelen esetben az állatok segítségével történik mindez) így tudatában lesznek saját tetteiknek és viselkedésüknek.

NYITOTTSÁG
Meghatározás
A nyitottság jelöli az egyénnek arra való képességét, hogy meghallgasson, elgondolkodjon vagy elfogadjon a sajátjától eltérő gondolatokat ⁷ illetve arra való hajlandóságot, hogy előítéletek nélkül fontolja meg ezeket. ⁸
Ismeretszerzés és megértés
A nyitottság alkalmassá teszi a gyerekeket arra, hogy megismerjék és megértsék a természetet valamint a benne működő mechanizmusokat. A változó perspektíva lehetővé teszi, hogy a még "nem szeretem" állatok is közelebb kerülhessenek hozzánk
Készségek
A nyitottsághoz szükséges, hogy csupán mások véleményének meghallgatását követően alkossunk ítéletet valamivel kapcsolatban figyelembe véve egyéb ismereteket és szempontokat is. Megkívánja a figyelmes hallgatást, a segítségnyújtást és a segítség elfogadását, a tanács keresését és annak elfogadását. A rugalmasság ugyancsak fontos készség, miután a nyitottság vezethet az egyén irányultságának megváltozásához.
Attitűd
Attitűd szempontjából nagyon fontos mások nézőpontjának elfogadása és a tolerancia , az újdonságok iránti kíváncsiság és a tanulás öröme. A nyitottság az a vágy, ami hajt az újdonságok örömteli felfedezése felé. Következésképpen az egyén hajlandó fejlődni, megváltoztatni hozzáállását és elfogadni alternatív megoldásokat, főképp mikor a hagyományos eszközök nem működnek.
A fenntarthatósági és vállalkozói vonatkozás
Egy állandóan változó társadalomban, ahol a biológiai és a technológiai kutatások rendkívüli ütemben fejlődnek, a nyitottság rendkívül lényeges, hiszen ez biztosítja az egyén hajlandóságát az új szempontok figyelembe vételére függetlenül attól, hogy új vagy már jól ismert probléma megoldásáról van szó. Arra sarkall, hogy számtalan eszközt alkalmazzunk a kérdések megválaszolása során valamint ezáltal gazdagodik tudásunk is. A nyitottság által folyamatosan tágíthatjuk a látómezőnket és sikeresen gyakorolhatjuk az egész életen át tartó tanulást.

⁷ <http://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/open-minded>

⁸ <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/open-minded?q=open-minded>

Irodalomjegyzék

- Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006, on key competences for lifelong learning, retrieved from <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006H0962&from=EN>
- Weinert, F., Concept of competence: a conceptual clarification, in Rychen, D. and Salganik, L. (eds): Defining and Selecting Key Competencies, Seattle, 2001